

Сумський Національний Аграрний Університет

Наукова робота на тему:

**СУЧАСНІ ЗАХОДИ З ПРОФІЛАКТИКИ ЗАРАЗНИХ ХВОРОБ БДЖІЛ ТА
ОТРИМАННЯ ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ БДЖІЛЬНИЦТВА В
ВОЄННИЙ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ СТАН**

**Виконавець: доктор філософії,
ст. викладач Дмитро КІСІЛЬ**

Мета роботи – обґрунтувати ветеринарно-санітарні заходи на пасіках з метою профілактики заразних хвороб бджіл для отримання безпечної бджолиної продукції для військовослужбовців та населення в період воєнного та післявоєнного стану.

Задачі дослідження:

- дослідити епізоотичний стан пасік Сумського району Сумської області і на основі моніторингу виявити видовий склад збудників хвороб бджіл;
- встановити виробничий напрям пасік і технологію утримання бджіл;
- визначити органолептичні та хімічні показники меду після застосування препарату «Апіхелс»;
- визначити ефективність застосування препарату «Апіхелс»;
- визначити органолептичні та хімічні показники меду після застосування препарату «Кобацин»;
- визначити продуктивні показники при застосуванні кормової добавки «Кобацин»;
- дослідити гемолімфу бджіл за допомогою растрового сканувального електронного мікроскопа «SELMІ РЭМ – 106І» на наявність структурних змін після застосування «Кобацин» та «Апіхелс»;
- розробити і впровадити комплексну систему ветеринарно-санітарних заходів за заразних хвороб бджіл;
- обґрунтувати економічну ефективність пропонованих схем лікування і профілактики заразних хвороб бджіл;
- розробити технологію виготовлення бліндажних та окопних свічок із бджолиного воску для військових, які можна використовувати для обігріву та приготування їжі в польових умовах;
- виготовити лікувальні мазі на основі бджолиного воску та прополісу для загоєння ран і лікування шкірних захворювань у військовослужбовців;
- розробити методику виготовлення та оцінити ефективність настоянок прополісу як натурального антисептичного засобу.

Об'єкт дослідження: ветеринарно – санітарні заходи при заразних хвороб бджіл, продукція бджільництва.

Методи дослідження:

Епізоотологічний (аналіз стану пасік);
клінічний (оцінка стану бджолиних сімей);
мікробіологічний (вирощування бактерій;
використання методу біологічних проб);
токсикологічний (дослідження токсичності меду);
імунологічний (вивчення сили бджолиних сімей і їх стійкості до інфекційних захворювань);
паразитологічний (визначення рівня ураження паразитами);
гематологічний (дослідження морфології гемолімфи);
статистичний (аналіз отриманих цифрових даних);
фармакологічний (розробка лікарських засобів на основі продуктів бджільництва).

Об'єкт дослідження: ветеринарно – санітарні заходи при
заразних хворобах бджіл

Предмет дослідження – епізоотична ситуація,
диференційна діагностика заразних хвороб, комплексна система
заходів боротьби та профілактики змішаних інфекційних і
паразитарних хвороб розплоду бджіл, ефективність та токсичність
екологічно безпечних препаратів: «Апіхелс» та «Кобацин»

Моніторинг основних хвороб бджіл

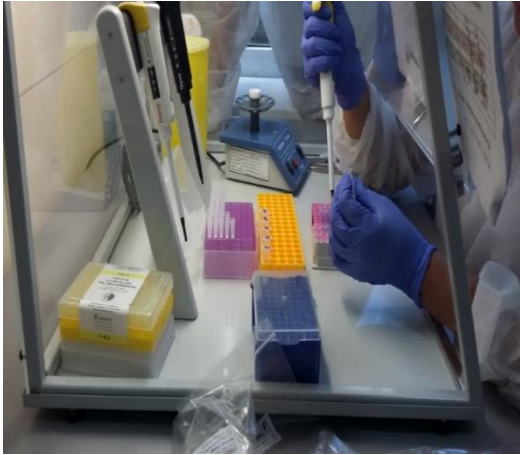

Рис. 1. Встановлення основних збудників заразних хвороб бджіл

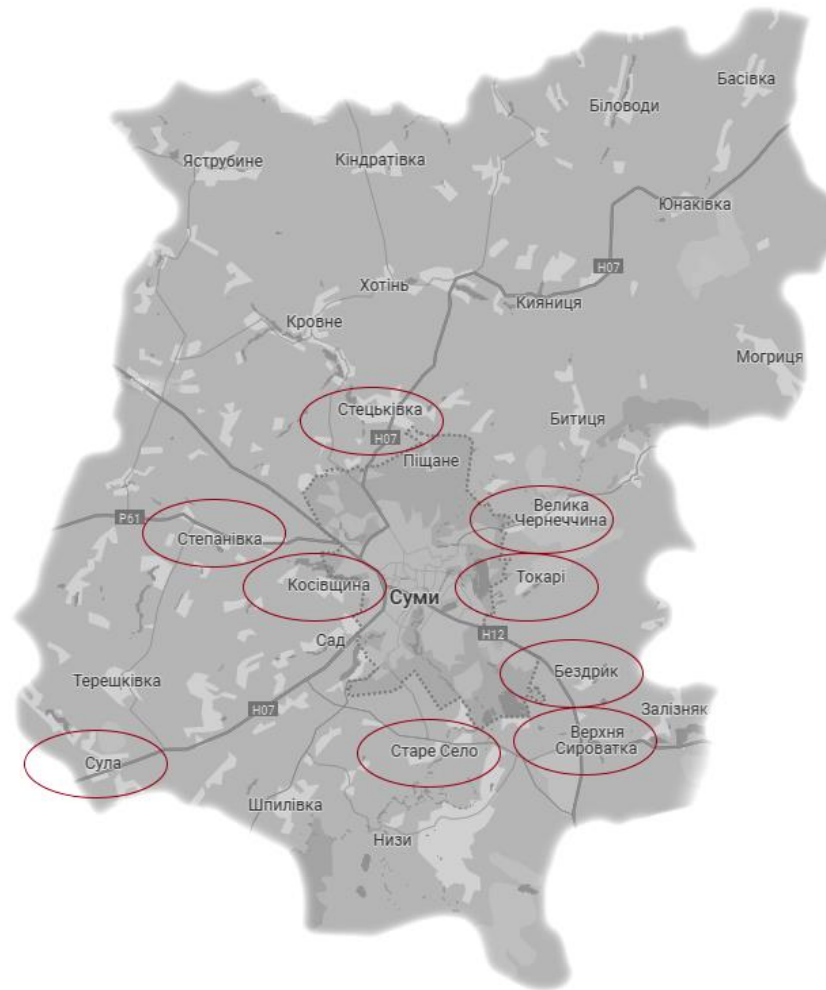

Рис. 2. Загальний вигляд локалізації досліджуваних господарств Сумського району, Сумської області

Рис.3. Дослідження консистенції та кольору меду

Визначення ефективності препарату «Апіхелс» проти вароозу бджіл

Рис. 4. Використання засобу «Апіхелс» на рамках

Визначення ефективності препарату «Кобацин» відповідно до продуктивні бджолиних сімей

Рис. 5. Зовнішній вигляд і використання препарату «Кобацин» у поєднанні з розчином цукрового сиропу

Дослідження гемолімфи бджіл на наявність структурних змін після застосування дослідних препаратів

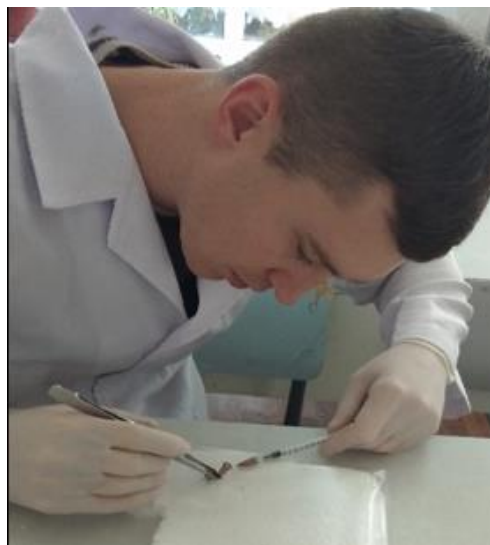

Рис. 6. Застосування мікроскопа «SELMІ РЭМ–106І» для аналізу мазків гемолімфи бджіл

Процес виготовлення окопних свічок для військових у волонтерському центрі Сумського НАУ

Рис. 7. Процес підготовки воску та форм наповнену картоном

Процес підготовки до виготовлення настоянок прополісу для військовослужбовців Сумського напрямку

Рис. 8. Процес підготовки та власне виготовлена настоянка прополісу на спирту

Моніторинг поширення захворюваності та епізоотичної напруженості в Сумському районі Сумської області

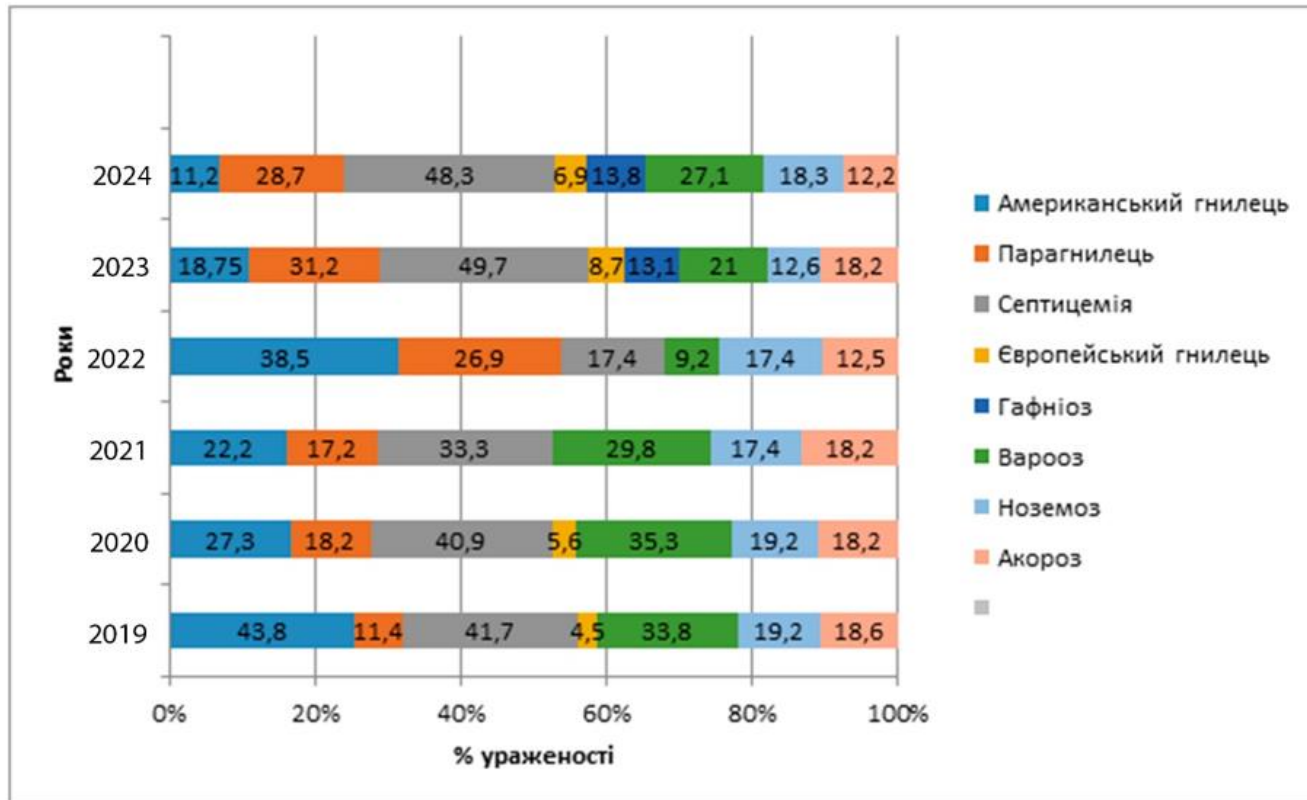

Рис. 9. Аналіз епізоотичної ситуації на пасіках Сумського району Сумської області за період 2019–2024 рр.

Ветеринарно-санітарна оцінка меду після застосування препарату «Апіхелс»

Таблиця 1.

Хімічні показники проб меду ($M \pm m$ n=5)

Показники дослідження	Група № 1(Апігард)	Група № 2(Апіхелс)
Вода, %	19,9±1,1	18,3±1,1
Інвертний цукор, %	74,6±1,2	73,4±1,1
Сахароза, %	5,0±0,3	5,0±0,3
Діастазне число (од. Готе)	8,4±0,6	8,7±0,5
Кислотність	2,2±0,1	2,1±0,1
Механічні домішки	Не реєструвались	

Примітка: * - $P < 0,05$, ** - $P < 0,01$, *** - $P < 0,001$.

Різниця між дослідними групами не була вірогідною.

Ефективність використання препарату «Апіхелс» для лікування та профілактики вароозу бджіл у літньо-осінній період

Таблиця 2.

Підсумки контрольного підрахунку зараження вароозом після чотирьох тижнів застосування препарату "Апіхелс"

Дата дослідження	Порода бджіл	Населений пункт	Підрахунок особин Varroa	Екстенсивність, %
11.09.2019	Українська степова (<i>Apis mellifera sossimai</i>)	с. Косівщина	1	0,5
11.09.2019	Українська степова (<i>Apis mellifera sossimai</i>)	с. Стецьківка	0	0
11.09.2019	Карпатка (<i>Apis mellifera carpatica</i>)	с. Токарі	1	0,5
11.09.2019	Карпатка (<i>Apis mellifera carpatica</i>)	с. Бездрик	0	0
11.09.2019	Поліська (<i>Apis mellifera mellifera</i>)	с. Сула	0	0
11.09.2019	Поліська (<i>Apis mellifera mellifera</i>)	с.Чернеччина	0	0

Аналіз ветеринарно-санітарного стану меду після застосування препарату "Кобацин"

Таблиця 3.

Хімічні показники проб меду ($M \pm m$ n=5)

Показники дослідження	Група № 1 (стартовіт)	Група № 2 (кобацин)	Група № 3 (кобальт хлористий)
Вода, %	19,3±1,1	19,2±1,1	19,9±1,2
Інвертний цукор, %	73,3±1,1	72,4±1,1	74,1±1,2
Сахароза, %	5,0±0,1	4,9±0,2	4,4±0,1
Діастазне число (од. Готе)	8,4±0,7	8,3±0,6	8,3±0,6
Кислотність	2,2±0,2	2,1±0,1	2,2±0,2
Механічні домішки	Не реєструвались		

Примітка: * - $P < 0,05$, ** - $P < 0,01$, *** - $P < 0,001$.

Різниця між дослідними групами не була вірогідною.

Оцінка впливу препарату "Кобацин" на продуктивність бджолиних сімей порівняно з іншими аналогічними препаратами

Таблиця 4.

Середній обсяг зібраного меду (кг) на одну сім'ю в експериментальних та контрольних групах

Групи	Загальна кількість меду	В т.ч. центрифугованого
Контрольна група	80,25±2,55	55,25±2,15
Дослідна група	88,25±1,35	64,25±1,75
Вірогідність	P≤0,05	P≤0,01

Аналіз гемолімфи бджіл з використанням растрового електронного мікроскопа "SELMІ РЭМ – 106І"

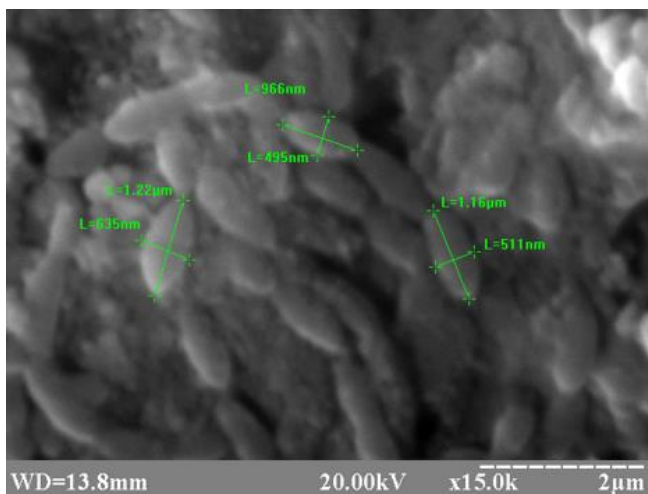

Рис. 9. Заміри збудника ноземозу

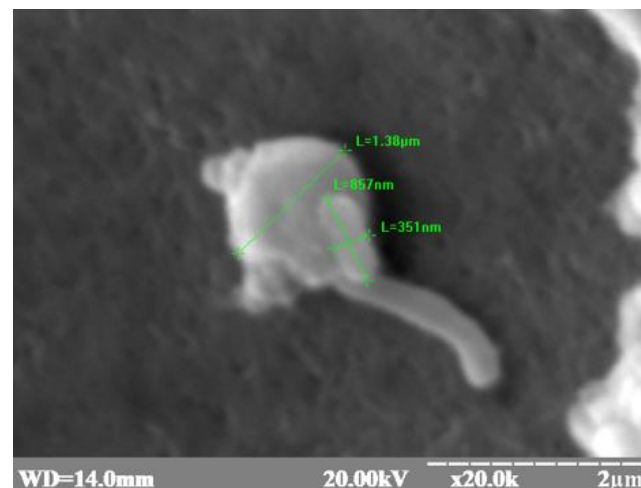

Рис.10. Гемоцита взаємодії з бактерією в контрольній групі

**СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ПРОФІЛАКТИКИ ТА
ЛІКУВАННЯ ЗАРАЗНИХ
ХВОРОБ БДЖІЛ**

Суми – 2021

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Науково-методичні рекомендації

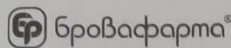
«ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ІМУНІТЕТУ БДЖОЛИНИХ
СІМЕЙ ЗА ДОПОМОГОЮ ПРЕПАРАТУ КОБАЦИН»

**Факультет
ветеринарної
медицини**

Суми-2024

Довідка про впровадження до серійного виробництва в НФВ «Бровафарма» засобів «Апіхелс» та «Кобацин»

РОЗРОБКА ТА ВИРОБНИЦТВО
ВЕТЕРИНАРНИХ ПРЕПАРАТІВ

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
«НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ВИРОБНИЧА ФІРМА
«БРОВАФАРМА»

бульвар Незалежності, 18-а, місто Бровари, Київська область, 07400, Україна
тел./факс: +38 044 599-32-27; e-mail: office@brovafarma.com.ua
www.brovafarma.com.ua

Банківські реквізити:
п/р 26004185736 в АТ «Райффайзен Банк Аваль», МФО 380805,
код за ЄДРПОУ 14332579, ід. под. № 143325710067, свідоцтво № 13633290

№ 1407 від 28 грудня 2020 р.

Міністерство освіти і науки України
Департамент науково-технічного
розвитку

Довідка про впровадження

Підтверджуємо що результати проведених досліджень аспірантом Кісіль Дмитром Олександровичем включено до настанов щодо використання та іншу нормативно-технічну документацію, на основі яких проведено офіційну реєстрацію та впроваджено до серійного виробництва в НФВ «Бровафарма» засобів «Апіхелс» (РП № АВ - 06155 -01-15) та «Кобацин» (РП № АВ-08187-04-18).

Генеральний директор
д.вет.н., професор

А. В. Березовський

РОЗРОБКА ТА ВИРОБНИЦТВО
ВЕТЕРИНАРНИХ ПРЕПАРАТІВ

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
«НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ВИРОБНИЧА ФІРМА
«БРОВАФАРМА»

бульвар Незалежності, 18-а, місто Бровари, Київська область, 07400, Україна
тел./факс: +38 044 599-32-27; e-mail: office@brovafarma.com.ua
www.brovafarma.com.ua

Банківські реквізити:
п/р 26004185736 в АТ «Райффайзен Банк Аваль», МФО 380805,
код за ЄДРПОУ 14332579, ід. под. № 143325710067, свідоцтво № 13633290

№ 1201 від 22 листопада 2024 р.

ДОВІДКА

Видана Дмитру КІСЛЮ, старшому викладачу факультету ветеринарної медицини Сумського національного університету в тому що він дійсно проводив експериментальні дослідження по визначенню дії імунomodулятору «Кобацин» на продуктивність бджолиних сімей. Було доведено що з метою підвищення захисних сил бджолиних сімей, їх продуктивності та отримання безпечного меду рекомендується використовувати імунomodулятор «Кобацин» в кількості 0,5 л. сиропу з додаванням 2,5 гр. препарату на бджолину сім'ю. Отримані дані Дмитра КІСЛЯ були внесені в реєстраційне досьє при перереєстрації препарату «Кобацин».

Генеральний директор

Андрій СИДЕЛЬНИКОВ

Рис.11. Відкачаний мед у ємкостях готовий для транспортування

Рис. 12. Виготовлені окопні свічки для військовослужбовців в Сумському НАУ.

Рис. 13. Передані окопні свічки військовим на Сумському напрямку

Рис. 14. Виготовлена мазь на основі воску

Рис. 15. Настоянка бджолиного прополісу для військовослужбовців.

Військові, які отримали настоянку, відзначили її ефективність та зручність у використанні. Деякі з них поділилися своїми враженнями:

☛ *«Настоянка дуже допомогла взимку – коли всі навколо кашляли, я приймав її щодня і жодного разу не захворів.»*

☛ *«Дуже зручно мати під рукою натуральний антисептик. Рана швидко затягується, немає нагноєння.»*

☛ *«Коли немає доступу до аптечних ліків, ця настоянка – справжній порятунок. Вона універсальна: і для лікування застуди, і для дезінфекції.»*

☛ *«Після обмороження пальців застосовував настоянку для компресів – почервоніння та біль зменшилися.»*